

SENAAT

100 jaar voor mannen

70 jaar voor vrouwen

ALGEMEEN
ENKELVOUDIG
STEMRECHT

16 NOVEMBER
1919 • 2019

100
JAAR

I.

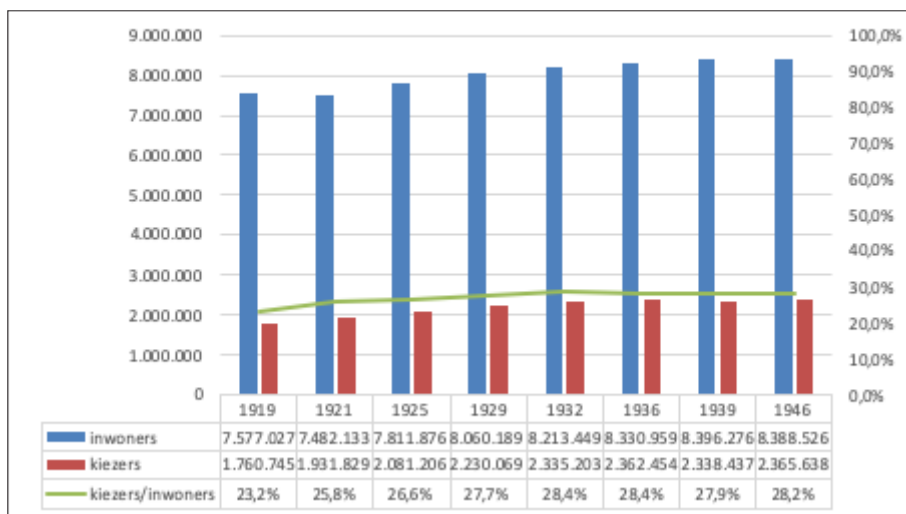
1919 Eindelijk "één man, één stem"

De verkiezingen van 16 november 1919

Inleiding

Op 16 november 1919, precies 100 jaar geleden, kunnen alle mannelijke Belgen (en 12.000 vrouwen) voor het eerst stemmen volgens het principe "één man, één stem". Het algemeen enkelvoudig stemrecht is daarmee een feit. Althans voor mannen, want "één man" moet erg letterlijk genomen worden: vrouwen hebben geen algemeen stemrecht, maar een beperkt aantal vrouwen kunnen die dag ook hun stem uitbrengen.

Algemeen enkelvoudig mannenstemrecht: kiezers tov inwoners

Hoe verliep die dag?

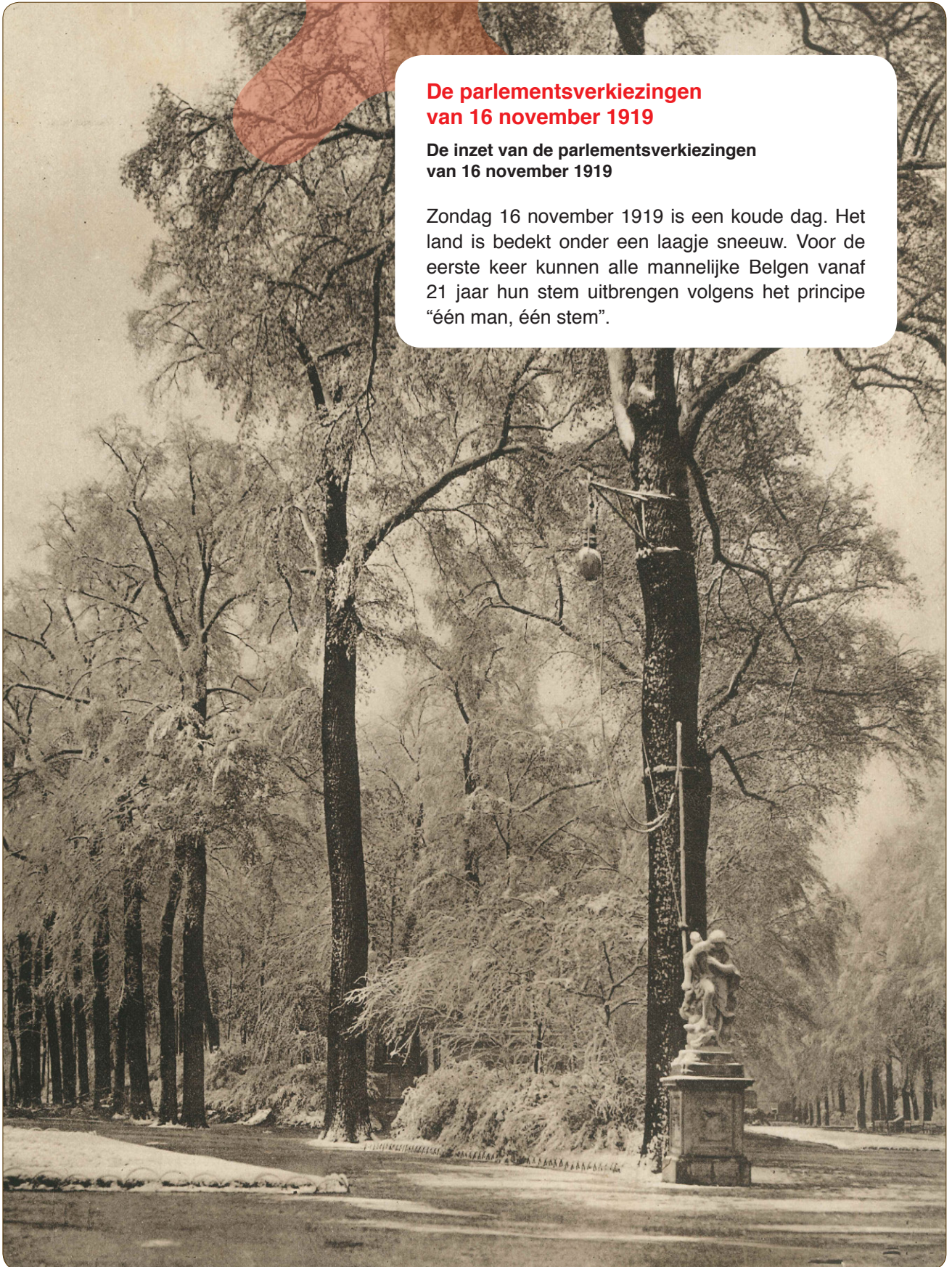
Wat was de inzet van deze eerste verkiezingen na de grote oorlog?

In dit eerste deel concentreren we ons op 16 november 1919. In de volgende delen bekijken we welke evolutie het kiesrecht in België doorgemaakt heeft om tot "één man, één stem" te komen.

De parlementsverkiezingen van 16 november 1919

De inzet van de parlementsverkiezingen van 16 november 1919

Zondag 16 november 1919 is een koude dag. Het land is bedekt onder een laagje sneeuw. Voor de eerste keer kunnen alle mannelijke Belgen vanaf 21 jaar hun stem uitbrengen volgens het principe "één man, één stem".

In België zijn iets meer dan twee miljoen kiezers ingeschreven, onder wie ook zo'n 12.000 vrouwen. Dat zijn vooral vrouwen die hun man of zoon aan het front verloren want er is nog geen algemeen stemrecht voor vrouwen.

PREMIER CANTON.
Liste des Électeurs pour les élections aux Chambres législatives en 1919.

NOM, PRÉNOMS ET PROFESSION DES ELECTEURS	Indication de dernier domicile dans le cantonne au 1 ^{er} janvier 1919, dans de l'arrondissement sans restriction de la population et l'inscription au rôle des électeurs.	LIEU ET DATE DE LA NAISSANCE.	INDICATIONS RELATIVES AUX CONDITIONS SPÉCIALES DE L'ÉLECTION DES TITRES ÉLECTEURS.	OBSERVATIONS	
*Aerts *Bouvermond, Gh. *Bourgeois *Lefèvre, Achille *Doreux *Devaster *Labens *Epoux Della, Nami *Lenaers *Duchateau, Herm. *Meeus *Dumort, Joseph *Poeyere *V. Crah, Jean Bapt. *Hubberechts *V. Rogiers, Alois *Vanleeuw *Van Ervrick, Ed.	Mario-Virgilio Marie-Louise Jacques Simon Elva Elisabeth Marie Françoise Marie-Rosalie Marthe	négociante sans profession journalier sous-officier d'inf. sans profession sans profession sans profession sans profession sans profession sans profession sans profession	rue de Bruxelles 39 rue de Malines 181 rue des Brasseurs 15 rue du Manège 4 b ^d de Diest 43 rue du Poirier 6 imp. des Nivernis 46 impasse Kessel 11 rue de Diest 43 rue des Ercrriers 19	17 déc. 1856 4 février 1873 15 août 1883 29 juillet 1893 5 juillet 1872 23 juin 1873 1 octobre 1869 25 sept. 1841 5 juillet 1866 8 nov. 1889	L. Louvain, n° 1 — mari tué idem — idem idem — idem L. Louvain, n° 15 — détenteur pour motif patriotique L. Louvain, n° 1 — mari tué idem — idem idem — idem idem — idem idem — idem idem — idem

SUITE
INSCRIPTIONS

PROVINCE DE BRABANT
Arrondissement administratif de Bruxelles.
WOLUVE-SAINT-LAMBERT

PROVINCIE BRABANT
Bestuursarrondissement Brussel.
SINT-LAMBRECHTS-WOLUVE

CONVOCAÇÃO DO COLLEGE ELECTORAL DE L'ARRONDISSEMENT DE BRUXELLES
BUEROEPIEF VAN HET KIESCOLLEGE VAN HET ARRONDISSEMENT BRUSSEL

Designation de l'électeur :
Nom : *Fauconnier* Prénoms : *Marina Jean Pierre*
Nata : *De Maria Jean 1873*
Domicile en cette commune.
Né à *St. Jean de Louvain* le *15 août 1873*

Le Collège des Bourgeois et Echevins de Woluwe-Saint-Lambert a l'honneur de vous adresser, muni de la présente lettre de convocation, le DIMANCHE 16 NOVEMBRE 1919, entre 8 heures du matin et 1 heure de l'après-midi, au local où doit se réunir la section électorale à laquelle vous appartenez d'après le tableau de répartition ci-joint et dont le numéro est indiqué en marge, pour procéder à l'élection de 28 membres de la Chambre des Représentants, en remplacement de :

M.M. Bertrand, Borysso, Carton de Wiart, Cohn, Gils, Crick, De Bee, De Coster, Delperle, Devise, Duplat, Elbers, Péra, Fleuilles, Hanssens, Haysmans, Hyman, Lemoenier, Leybaert, Meynants, Meekis, Robyn, Thesodor, T'Kint, Van der Velde et Vanwerwans, et de 12 Sénateurs, en remplacement de :

M.M. Schepel, Braun, Brunnard, de Ro, Du Bost, Dupret, Flechet, Hallet, Halot, Haerz, Lamotte, Orban de Xivry et Poelaere.

Gellef, M. ... ont l'honneur de vous adresser la présente lettre de convocation en approuvant l'indication de la date où elle vous aura été remise, ainsi que votre signature à côté de votre nom indiqué sur le tableau que vous présenterez le porteur.

PAR LE COLLEGE : — VAN WEGE HET COLLEGE :
Le Secrétaire, — De Secretaris, — De Burgemeester,
A.-J. SLEGBERS. Fr. DEBERGHE.

A. Kiezerslijst van het eerste kanton van Leuven voor de parlementsverkiezingen van 16 november 1919.
Stadsarchief Leuven.

B. Kiesbrief.
Archief van de Stad Brussel,
Fonds Fauconnier, 3.

C. Laattijdige vraag tot inschrijving op de kiezerslijsten.
Felixarchief, MA FAG 3407.

Mit het register der bevoegdverklaringen van het Schepencollege der gemeente Oorderen.

Zitting van 27 Juli 1919.

Tegenwoordig de heeren: P. HOEVENAGELS, Burgemeester-Voorzitter, J. DANIEL, J. B. AERTSEN, Schepenen en F. VAN DEN VEM Gemeentesecretaris,

Het Schepencollege ?

Gezien de vraag van den heer Jozef Van Ockelen, Veldwachter te Oorderen, ingediend op 16 Juni 1919, strekkende om de inschrijving te bekomen op de kiezerslijsten voor Kamer van Senaat, in deze gemeente voorloopig gesloten den 15 Juni 1919, Gezien het verslag van den heer Schepen Danis,

Besluit oopenlijk :

IPRWAANS PETRUS JOZEF, landbouwerkman, alhier wonende Zil verstrmat n° 13, te Oorderen geboren den 2 Juli 1867, zal ingeschreven worden op de lijst van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en den Senaat, voorloopig gesloten den 15 Juni 1919.

Gedwa te Oorderen, in zitting van 27 Juli 1919.

De Secretaris, De Burgemeester-Voorzitter,

Jozef Van Ockelen

(Official seal of the College of Burgemeester and Schepenen of Oorderen)

Het land kent in 1919 heel wat politieke en sociaaleconomische problemen, die voor een groot deel veroorzaakt zijn door de eerste wereldoorlog: het economische leven moet weer op gang komen, het land wederopgebouwd¹.

De materiële schade is zeer groot: ongeveer 5% van alle gebouwen zijn compleet vernield, een nog groter deel is gedeeltelijk vernield of beschadigd. Veel akkerland is voorlopig onbruikbaar door de oorlogsoverstromingen en verloren obussen. Er zijn één miljoen werklozen².

Hoe zullen de kiezers stemmen?

In politieke kringen vraagt men zich af hoe groot de socialistische vooruitgang zal zijn en of de katholieken hun absolute meerderheid zullen behouden. Van de nieuwe machtsverhoudingen zal afhangen hoe de problemen worden opgelost³.

A

A. Naar het kiesbureau.

L'Événement illustré, n° 213,
22 novembre 1919, p.684.

B. In het kiesbureau.

L'Événement illustré, n° 213,
22 novembre 1919, p.684.

B

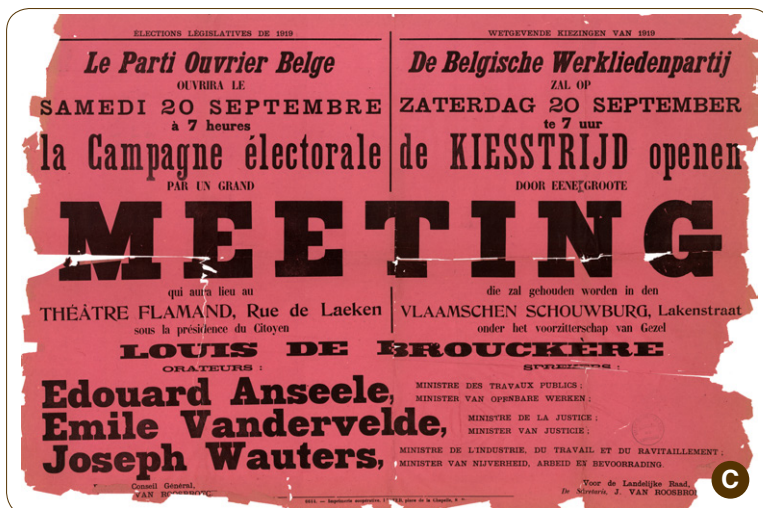
1. Luykx, Th. en PLatel, M.,
"Politieke Geschiedenis van België", deel 1, blz 290.

2. Luykx, Th. en PLatel, M.,
"Politieke Geschiedenis van België", deel 1, blz 293.

3. Emmanuel Gerard (met medewerking van Frederik Verleden), *De schaduw van het Interbellum, België van euforie tot crisis, 1918-1939*, Lannoo, 2017, blz 68.

Toch blijft de partijstrijd verrassend rustig. De leidende politici beseffen dat ook na de verkiezingen de samenwerking voorgezet zal moeten worden om de wederopbouw van het land tot een goed einde te brengen. De strijd volstrekt zich bijgevolg niet zozeer tussen, dan wel binnen de partijen⁴.

Van alle partijen vertoont de socialistische Belgische Werkliedenpartij de grootste eensgezindheid. De partij is goed georganiseerd, heeft een sterke leiding en een algemeen aanvaard programma⁵.

A. Propaganda.
Archief Stad Brussel,
Fonds Fauconnier, 3.

B. Verkiezingsaffiches 1919.
Archief Stad Brussel,
EL-1919-1E.

C. Verkiezingsaffiches 1919.
Archief Stad Brussel,
EL-1919-1G.

4. Emmanuel Gerard,
De schaduw van het Interbellum, blz 68.

5. Emmanuel Gerard,
De schaduw van het Interbellum, blz 68

De liberale partij daarentegen heeft een zwakke centrale leiding: zij steunt van oudsher op arrondissementele kiesverenigingen. Maar een congres in juli 1919 zorgt voor een nationale impuls en doet de interne twisten afnemen⁶.

Wetgevende Kiesingen van 1919. — Belgische Werkliedenpartij. — Brusseische Federatie

HUURDERS!

De Minister van Justicie had, in naam der regeering, een wetsvoorstel in de Kamer neergelegd om de kleine huurders, die verondersteld werden niet te kunnen betalen, kwijtschelding te schenken van hun achterstallige huishuur.

Wie heeft het wetsvoorstel hardnekkig bekampt ?
HET SENAAAT!

Wie heeft den last van 't bewijzen dat ge niet betalen kunt op uwen rug geschoven ?
HET SENAAAT!

Wie heeft de huishuurwet, door de reactionnaire amendementen van het Senaat verminkt, gestemd ?

De liberale en de klerikale Kamerleden.

Wie zijn diegenen, die zich ingespannen hebben om het kwaad tegen te gaan, door een nieuwe wet voor te stellen, de kontrakten verlengende en de verhooging van de huishuur op 10 per honderd beperkende ?

DE SOCIALISTEN.

Wie heeft, integendeel, de toegelaten vermeerdering op 30 per honderd gebracht ?

De liberale en de klerikale Kamerleden.

Huurders!

Wilt gij den woningsnood doen eindigen ?
Wilt gij dat, door een krachtdadige beweging, de openbare besturen gedwongen worden nieuwe huizen te bouwen, om degenen die afgebrand of stukgeschoten zijn te vervangen ?

Wilt gij dat den Staat, door goedkope woningen aan de beschikking der arbeiders te stellen, de vermeerdering der huishuren tegenga, de eigenaars verplicht hun eischen te verminderen, woningen geve aan diegenen die er geen hebben ?

Versterkt dan de socialistische verlegenwoordiging in het Parlement!

Stemt voor de Kandidaten van de Werkliedenpartij!

LIJST N° 2

Brussel. — Imprimerie Populaire, Hoogstraat, 46. — Telefoon Brussel 5201.

Elections Legislatives de 1919. — PARTI OUVRIER BELGE — FÉDÉRATION BRUXELLOISE

Les TRAMWAYS BRUXELLOIS AUGMENTENT LEURS TARIFS DE CINQ CENTIMES!

Pendant la guerre, ils ont pu cependant mettre **15.000.000 DE FRANCS A LA RÉSERVE.**
Leurs réserves s'élèvent maintenant à environ **46 000.000 DE FRANCS.**

Pour un ménage de quatre personnes, voyageant quatre fois par jour, l'augmentation de dépense annuelle s'élève à **292 FRANCS.**

Cette augmentation de tarifs représente pour l'agglomération bruxelloise (800.000 habitants) un impôt annuel de **10 MILLIONS de francs** dont 5 millions pour le personnel et 5 millions qui viennent s'ajouter aux bénéfices déjà si scandaleux des actionnaires.

TOUS LES SOCIALISTES

à la Chambre, au Sénat et dans les Conseils communaux ont voté **CONTRE CETTE SCANDALEUSE AUGMENTATION.**

Voter pour les Socialistes, c'est voter pour la reprise des Tramways par les communes dans l'intérêt public

N° 2

Bruxel. — IMPRIMERIE POPULAIRE, Rue Haute, 46. — Tél. Bruxelles 5201

ÉLECTEURS!

VOTEZ tous en tête de la Liste N° 7
sur laquelle figurent les noms de

Adolphe MAX
Maurice LEMONNIER
Jean-Henri DELLEUR

Toustrors Condamnés Politiques
Deportés et Emprisonnés
en ALLEMAGNE

KIEZERS!

STEMT voorop de Lijst N° 7
de namen bevattende van

Adolphe MAX
Maurice LEMONNIER
Jean-Henri DELLEUR

Alle drie Politieke Veroordeelden.
Bannelingen en Gevangenen in DUITSCHLAND

Bruxel. — Rue Haute, 46. — IMPRIMERIE POPULAIRE, Imprimeur de M. G. N. van de Pijpen, Bruxelles.

A. B. Verkiezingsaffiches 1919.

Archief Stad Brussel,
EL-1919-6G, EL-1919-11G.

C. Verkiezingsaffiches 1919.

Archief Stad Brussel,
EL-1919-4F.

6. Emmanuel Gerard,
De schaduw van het Interbellum, biz 69.

Elections Legislatives du 16 Novembre 1919

CANDIDATS LIBERAUX

pour le SÉNAT

MM. **Effectifs :**
Prosper HANREZ, Ingénieur, Sénateur sortant.
Albert POELAERT, Notaire, Président de la Grande Harmonie, Sénateur sortant.
Albert BAUWENS, Notaire, Conseiller communal à Bruxelles.
Omer LEPREUX, Vice-gouverneur de la Banque Nationale.
HUYSMAN VAN DEN NEST, Conseiller communal à Bruxelles, Administrateur de la Société du Canal et des Installations Maritimes.

Antoine DEPAGE, Professeur à l'Université libre, Chirurgien en chef de l'ambulance "Océan" à La Panne.
Edmond ROUFFART, Docteur en médecine, Membre de l'Académie de Médecine.
Henri-Joseph LEGRAND, Industriel.
Alfred ORBAN, Propriétaire.
Maurice DESPRET, Avocat à la Cour de cassation.
Adolphe FONTAINE, Industriel, Membre du Conseil supérieur du Commerce et de l'Industrie de Belgique.
Paul DE MOT, Avocat près la Cour d'appel, Conseiller communal à Bruxelles.
Armand HUYSMANS, Eclévis des Finances et des Régies d'Etelles, Conseiller provincial.

MM. **Suppléants :**
Maurice DESPRET, Avocat à la Cour de Cassation.
Adolphe FONTAINE, Eclévis des Finances et des Régies d'Etelles, Conseiller provincial.
Paul DE MOT, Avocat près la Cour d'appel, Conseiller communal à Bruxelles.
Armand HUYSMANS, Eclévis des Finances et des Régies d'Etelles, Conseiller provincial.
Edmond ROUFFART, Docteur en médecine, Membre de l'Académie de Médecine.
Henri-Joseph LEGRAND, Industriel.

VOTEZ pour la Liste N° 7

Wetgevende Kiezingen van 16 November 1919

LIBERALE KANDIDATEN

voor de SENAAAT

MM.
Prosper HANREZ, Ingenieur, uitdierend senator.
Albert POELAERT, Notaris, Voorzitter der "Groote Harmonie", uitdierend senator.
Albert BAUWENS, Notaris, gemeenteraadslid van Brussel.
Omer LEPREUX, Onderbeheerder der Nationale Bank.
HUYSMAN VAN DEN NEST, Gemeenteraadslid van Brussel, Beheerder van Vaart- en Zee-instellingen.
Antoine DEPAGE, Lectoraar aan de Vrije Hoogeschool te Brussel, hoofdhooftheelmeester van het veldhospitaal "Océan" in La Panne.
Edmond ROUFFART, Dokter in geneeskunde, lid der Akademie voor geneeskunde.
Henri-Joseph LEGRAND, Nijveraar.
Alfred ORBAN, grondeigenaar.
Maurice DESPRET, Advokaat der balie van het Verbrekingshof.
Adolphe FONTAINE, Nijveraar, lid der Hoogeraad voor handel en nijverheid van België.
Paul DE MOT, Advokaat bij het Beroepshof, gemeenteraadslid van Brussel.
Armand HUYSMANS, Schepen van Geldwezen en Openbare Ondernemingen, lid der provincialen Raad van Brabant.

MM **PLAATSVERVANGENDE KANDIDATEN :**
Maurice DESPRET, Advokaat der balie van het Verbrekingshof.
Adolphe FONTAINE, Nijveraar, lid der Hoogeraad voor handel en nijverheid van België.
Paul DE MOT, Advokaat bij het Beroepshof, gemeenteraadslid van Brussel.
Armand HUYSMANS, Schepen van Geldwezen en Openbare Ondernemingen, lid der provincialen Raad van Brabant.
Edmond ROUFFART, Dokter in geneeskunde, lid der Akademie voor geneeskunde.
Henri-Joseph LEGRAND, Nijveraar.

STEMT VOOR DE LIJST N° 7

Elections législatives du 16 novembre.

Candidats catholiques pour l'Arrondissement de Louvain

Wetgevende Kiezingen van 16 November.

Katholieke KANDIDATEN voor het Arrondissement Louvain

N° 2

SENAT. — SENAAAT.

Baron Ed. Descamps
sénateur sortant (Louvain)
uitdierend senator (Louvain)

Aug. De Becker-Remy
sénateur sortant
uitdierend senator

A. Delacroix
notaire (Tillemont)
notaris (Thienen)

Suppléant-Plaatsvervanger :

A. Delacroix
notaire (Tillemont)
notaris (Thienen)

N° 2

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS.
KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS.

Pr. Pouillet
représentant sortant (Louvain)
uitdierend volksvertegenwoordiger (Louvain)

F. de Wouters d'Oplinter
représentant sortant (Cortzenaken)
uitdierend volksvertegenwoordiger (Cortzenaken)

Osc. Vanden Eynde
conseillers provincial (Gehode)
provincieraadslid (Gehode)

Guill. Vanden Abeele
ingénieur agricole (Heverlee)
landbouwingenieur (Heverlee)

Louis Verheyden
bourgmestre (Oplinter)
burgemeester (Oplinter)

Em. Depetter
industriel (Louvain)
nijveraar (Louvain)

Alph. Tuerlinckx
notaire (Wechter)
notaris (Wechter)

Suppléants-Plaatsvervangers :

Louis Verheyden
Em. Depetter
Alph. Tuerlinckx

KIEZERS !
Zondag aanstaande 16 November, wordt gij ter stembus groepen om uitgesaak te doen over wat de toekomst zal wezen van ons dierbaar België. De hoopste belangen staan op het spel en uwe stemming zal moeten uitmaken of er ja, of neen, den bloei, de welvaart en den heropbouw van ons land behartigt. Zoo ja, dan stemt ge voor de katholieken, die gedurende 35 jaar de lotsbestemming van het land in handen hebben, en die bijgevolg moeten beloofd worden met eene stemming die hun bewijst dat ze nog immer het algemeen vertrouwen genieten.

Elke kiezer moet en zal zijn plicht doen en die plicht is te stemmen onder

Nummer 2

voor de katholieken, de eenige voorstanders van de gelijkheid voor allen en voor ieder. Houwt dus wat goed is en waag u niet in het onzekere, want ge zoudt kunnen in den afgrond geraken waar ge nooit meer uitkomt.

Dus, allen op 16 November gestemd voor de katholieke lijst, onder

N° 2.

A. B. Verkiezingsaffiches 1919.
Archief Stad Brussel,
 EL-1919-6F
 EL-1919-14F.

C. Verkiezingspropaganda
Stadsarchief Leuven,
Journal des Petites Affiches,
 9/11/1919, p. 379.

In de katholieke partij verloopt de kiesstrijd zonder centrale leiding. De strijd concentreert zich rond de twee thema's die sinds de wapenstilstand voor animositeit hebben gezorgd: de democratisering van de kandidatenlijsten en de aanvaarding van het Vlaamse minimumprogramma. Dat laatste is een Vlaamse en een Brusselse kwestie, maar ook de strijd om de democratisering speelt zich hoofdzakelijk in Vlaanderen af; beide gaan hand in hand. In Wallonië kunnen alle arrondissementen, zonder uitzondering, dissidente lijsten vermijden. In Vlaanderen is de kiesstrijd ongemeen scherp en de eisen van de christendemocraten en flaminganten leiden tot belangrijke scheuringen⁷.

7. Emmanuel Gerard, *De schaduw van het Interbellum*, blz 67-69.

Wetgevende Kiezingen van 16 November 1919.

Vrije Christene VOLKSPARTIJ

Hier **8** *moet gij stemmen*

VERSCHUEREN	(Modest, Magazijnier, Anderlecht)
DEBOND	(Leopold, Landbouwer, Malderen)
VANDEVOORDE	(Alfons, Smid, Ruybroeck)
DEMEYER	(Reni, Koopman, Schaarbeek)
VANDEN STEEN	(Vic. Mandenmaker, Schaarbeek)
FOSSELLE	(Severin, Brouwersgast, Schaarbeek)
VANDEN EËDE	(Edoard, Werkman Malderen)

PLAATSVERVANGERS :

<i>Vanden Steen</i>	(Victer)
<i>Vandevoorde</i>	(Alfons)
<i>Vanden Eede</i>	(Edoard)

DAENSISTEN!

Mannen, Vrouwen,

De groote dag is daar waarop gij zoolang wacht om de uitbuiters van alle kleur en geur aan de deur te werpen!

Alvorens uwe stem weg te geven ziet wat ge doet. Denkt aan de Vrije Christen Democraten, de volgelingen van Priester Daens, advocaat De Backer, Pieter Daens, enz. gevallen voor 's werkerswelzijn.

Onze lijst is de eenigste werkliedenlijst! Rechtvaardigheid is ons doel. Geen plaatskenschacht.

Weg met hen die ons meer dan 55 jaren hebben bedrogen.

Waakt en worstelt dus voor de zegepraal van nummer 8, daar ligt uwe redding, uw deftig bestaan, en het brood voor vrouw en kinders.

Druk. F. ERVINCK-WILLEMS, Statiestraat **A**.

A. Verkiezingsaffiches 1919.
Archief Stad Brussel,
EL-1919-3H14F.

B. Verkiezingsaffiches 1919.
Archief Stad Brussel,
EL-1919-1H.

ELECTIONS LÉGISLATIVES DU 16 NOVEMBRE 1919

PARTI POPULAIRE CHRÉTIEN DE L'ARRONDISSEMENT DE BRUXELLES

Divers groupes composent le PARTI POPULAIRE CHRÉTIEN : les ouvrieres, les agriculteurs, les petits bourgeois et ceux qui défendent les intérêts du peuple flamand.

Chacun des groupes a librement désigné ses candidats qui défendent leurs programmes respectifs, mais, tous les opposés, les instituteurs, les employés, les dévoués, les utiles trouveront dans les candidats du Parti Populaire Chrétien des défenseurs, enthousiastes et dévoués.

Qui veut le PARTI POPULAIRE CHRÉTIEN ?

D'abord la liberté pour chaque classe de citoyens de désigner des candidats qui méritent leur confiance. Arriver les camarades ou quelques politiciens de profession veulent imposer leurs candidats à l'immense majorité d'électeurs :

LE PARTI POPULAIRE CHRÉTIEN DEFEND :

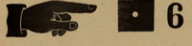
La religion, la famille, la Patrie, le respect de la moralité publique, l'égalité complète des écoles, des langues et des droits politiques, la garantie absolue du droit d'association, les justes revendications de toutes les classes de la société.

N° 6

ELECTEURS VOTEZ TOUS POUR LA LISTE

Lisez, propagez la brochure-programme du PARTI POPULAIRE CHRÉTIEN. Elle contient les revendications spéciales à chacun des groupes qui le composent !

VOTEZ AINSI

1. Van Dievoet Emile
2. Vergels Herman
3. D' Berginon
4. Van den Eynde J.
5. Vliedberg René
6. Verste Louis
7. Van Campenhout Joseph
8. Van Landuyt Richard
9. Van Mieghem Achille
10. Pittois A.
11. Cnops Pierre-J.
12. Cornalis Julien
13. Van Cauwenbergh Felix
14. Gevers Leon
15. Van Avermaet Polidore
16. Horckmans Jean
17. Verbruggen G.
18. Keyser F.
19. Van Housenove Marinus
20. Chabert Louis
21. Keymolen Amand
22. Van Ongeval Honoré

SUPPLEANTS :

1. Van Mieghem Achille
2. Vliedberg René
3. Van den Eynde Jean
4. Van Landuyt R.
5. Verste Louis
6. Van Campenhout J.

Ouvriers, Agriculteurs, Combattants,
Petits Bourgeois!

Le Parti Populaire Chrétien seul
représente vos intérêts professionnels

Votez tous pour le

N° 6

B

De aardverschuiving van 16 november 1919

De verkiezingen van 16 november 1919 zorgen voor een aardverschuiving in de Kamer. De vooruitgang van de socialisten is sterker dan algemeen werd verwacht. Ze sturen 70 volksvertegenwoordigers naar Brussel, bijna een verdubbeling van hun effectief. De katholieken verliezen na meer dan dertig jaar hun volstrekte meerderheid, maar blijven met 73 zetels nipt de grootste partij. Ook de liberalen verliezen fors terrein. Ze behouden nog 34 mandaten. De nieuwe partijen behalen samen 9 zetels, waarvan 5 voor het Vlaamse Front⁸.

Entre le bolchevisme et nous c'est une question de force (G. Clemenceau)

LES LISTES EN PRESENCE

CHAMBRE LISTE N. 1 (Catholiques) EFFECTIFS P. Ségiers, avocat, ministre d'Etat. E. de Kerckhove d'Excoeur, avocat, député sortant. F. Van Cauwelaert, avocat, député sortant. A. Van de Peltre, médecin, député sortant. Ed. Duynsteyn, avocat, député sortant. H. Marché, avocat, député sortant. M. Haury, médecin. J. Bangeys, forgeron, conseiller communal. L. Vermeulen, notaire, député sortant. M. J. Moretus, Aïné de Georges, propriétaire d'écuries à Woluwe. SUPPLEANTS H. Marché. M. Haury. J. Bangeys. L. Vermeulen. A. Hestings, avocat, bourgmestre de Borgerhout. J. Overwilt, notaire. LISTE N. 2 (libéraux) EFFECTIFS K. Heylbrecht, député sortant. A. De Schutter, député sortant. W. Excoeur, notaire. A. De Bruyn, employé. G. Jansz, industriel. J. Verindere, notaire, député sortant. J. Sany, industriel. P. Somers, industriel. J. Van Linné, cultivateur. M. Van Espen, architecte. J. Jansz, chimiste. J. Banneke, industriel. M. Langvliet, industriel. Ed. Christens, notaire. M. N. Braess, employé. SUPPLEANTS D. Jamar. J. Verindere. J. Sany. P. Somers.	LISTE N. 3 (socialistes) EFFECTIFS L. Frank, ministre des Colonies. L. Smeets, directeur, président du Conseil supérieur du commerce et de l'industrie. G. Bangeys, ingénieur, député sortant. Ed. Pauwels, avocat, député sortant. P. Vekemans, notaire, député sortant. V. Rensier, architecte. J. B. Van Heynove, professeur. P. De Winter, industriel. G. Bangeys, négociant, échelonné à Cappellen. J. Van Hagemer, conseiller provincial. J. Ouyens, brigadier. M. Couckers, volontaire de guerre. SUPPLEANTS V. Rensier. P. Vekemans. Ed. Pauwels, notaire. J. Somers, entrepreneur. J. Lendry, avocat. M. Habbeels, avocat. LISTE N. 4 (petite bourgeoisie) EFFECTIFS D. Brouckmans, ingénieur. L. Somers, chef de bureau. A. Van Esch, voyageur de commerce. A. Homans, agent de publicité. C. Van Driessche, notaire, député sortant. F. Pastors, entrepreneur. Ch. Bangeys, cultivateur. M. Hendrickx, architecte. L. Rensier, commerçant. Th. Bangeys, boulanger. J. Kuylenstierna, industriel. Ch. Banneke, boulanger. J. Frencken, boulanger. F. Backers, commerçant. J. Bouwers, boulanger. SUPPLEANTS M. Hendrickx. Ch. Bangeys. Th. Bangeys. Ch. Banneke.	LISTE N. 5 (Vlaamse front, activistes) EFFECTIFS G. Debauchère, professeur. M. Hendrik, avocat. H. Assens, directeur de société. Ch. Van Elsasler, charpentier. J. Schoepen, entrepreneur. H. D'Heynere, entrepreneur. F. Weys, notaire. J. Vismann, commerçant. SUPPLEANTS Fr. Haltenbosch, commerçant. Fr. Weys. J. Vismann. LISTE N. 6 (socialistes) EFFECTIFS M. Terwagne, médecin, député sortant. J. Ouyens, industriel. P. Arendt, médecin. C. Banneke, industriel. F. Spies, employé. Fr. Van Putte, notaire. SUPPLEANTS P. Arendt. C. Banneke. F. Spies. Fr. Van Putte.	LISTE N. 7 (nouveaux combattants) EFFECTIFS A. Van de Pal, avocat, volontaire de guerre. A. De Vroeg, pharmacien, ex-attaché au service sanitaire de l'armée. J. Wiers, commerçant, ex-inspecteur de la justice militaire. M. Popen, mécanicien, ancien combattant. F. Thomas, employé, ex-soldat. SUPPLEANTS F. Thomas. A. De Vroeg. M. Popen.	LISTE N. 8, Renaissance nationale EFFECTIFS Em. Duchers, armateur, secrétaire de l'Union des armateurs belges. F. Van de Verst, avocat. J. Dancos, capitaine, vice-président de la Chambre de commerce. C. De Weert, architecte, entrepreneur, volontaire de guerre. A. De Meir, médecin. Ch. Ongeles, négociant, secrétaire du Comité de la VII ^e Olympiade. D. Bane, expert, vice-président de la Conférence d'assistance aux gens de mer. J. Verpaeyen, avocat. J. Dancos, volontaire de guerre. Ch. Banneke, juge au tribunal de commerce, administrateur délégué de la Compagnie commerciale sub-itrucine. Em. Van Mijgen, industriel, juge au tribunal de commerce. Em. de Beer, docteur en droit, expert nautique. L. Van den Waele, notaire. P. Rosset, médecin. G. Ongeles, artiste peintre, officier volontaire de guerre. SUPPLEANTS Ch. Ongeles. J. Verpaeyen. D. Bane. Em. Van Mijgen. LISTE N. 9 H. Gaudin, industriel.	SENAT LISTE N. 1, catholiques Fr. Ogeles, propriétaire, ancien député sortant. J. Koop, industriel, ancien député sortant. Ed. Verbruggen, industriel, ancien député sortant. Em. de Meusey, avocat, ancien député sortant. SUPPLEANTS Em. de Meusey. Ed. Verbruggen. P. Ogeles, ancien député sortant. R. de Werthé, propriétaire. LISTE N. 2 (libéraux) F. Spies, médecin. P. Spillienackers, négociant en tabac. SUPPLEANTS P. Spillienackers. LISTE N. 3, libéraux H. Cuppen, négociant. Al. Lejeune, architecte. L. Dierck, architecte. J. Hertzog, architecte. SUPPLEANTS J. Hertzog, architecte. D. Dierck, médecin. C. Callebaut, notaire. LISTE N. 4, Renaissance nationale H. Assens, industriel.
--	--	--	--	---	---

Bureau central provincial
de Bruxelles

FORMULE N° 1

Elections législatives du 16 novembre 1919

NOTIFICATION AUX ELUS DES RESULTATS DE L'ELECTION

Le président du bureau central provincial a l'honneur de communiquer à M. Lepreux, l'extract ci-dessus du procès-verbal du dit bureau, en date de ce jour :

En fait nous constatons, le mardi 17 novembre 1919, le bureau central de la province de Brabant se réunissant à l'effet de procéder à la répartition des sièges entre les candidats à l'élection législative du 16 de ce mois.

Sont présents : ...

Le public est admis dans la salle où siège le bureau et le président donne à l'assemblée communication de ce qui suit :

A. En ce qui concerne l'élection pour la Chambre des Représentants.
Arrondissement électoral de Bruxelles
Sont proclamés élus membres de la Chambre des Représentants :
Pour la liste 1 : M. M. De Weert, Comminier, Hyman, Deruyck, Fern.
Sont déclarés suppléants pour la Chambre des Représentants.
Pour la liste 1 : 1er suppléant M. Dierckx et 2ème suppléant M. De Weert.
B. En ce qui concerne l'élection pour le Sénat.
Sont proclamés élus sénateurs :
Pour la liste 1 : M. M. Haury, Debauchère, Banneke, Lepreux
Sont déclarés suppléants pour le Sénat :
Pour la liste 1 : 1er suppléant M. Ouyens et 2ème suppléant M. De Weert.

De tout quoi le présent procès-verbal a été rédigé, séance tenante (en double expédition), et signé par tous les membres du bureau et par les témoins.

Fait à Bruxelles, le 19 novembre 1919.

Le Secrétaire, Les Assesseurs, Les Témoins, Le Président.
(Signé) : ...

A Monsieur Lepreux, Sénateur

Bruxelles, le 21 novembre 1919.

Le Président, M. Haury.

A. L'Anversois.

Le sort du pays va se décider, Felixarchief Stad Antwerpen, 203-1585.

B. Uitslag van de verkiezingen voor de liberale partij in Brussel.

Archief Stad Brussel, Archives privées Lepreux, fonds 1134.

8. Emmanuel Gerard, De schaduw van het Interbellum, blz 71.

*1-
KONINGRIJK BELGIË
Brussel, 18 december 1919.

Mynheer de Senator,

Ik heb de eer U ter kennis te brengen dat de heer Voorzitter van den Senaat de Hooge Vergadering heeft byeengeroepen voor Dinsdag, 23 dezer, te 2 uur .

De byeenroepingsbrief werd niet gezonden aan de senatoren, voor welke de goedkeuring der geloofsbrieven werd geschorst krachtens de beslissing, door de Vergadering genomen den 16-en dezer.

Volgens een vast gebruik mogen inderdaad de verkozenen, voor welke de goedkeuring der geloofsbrieven werd uitgesteld of voorbehouden, niet aan de werkzaamheden van de Parlementsvergaderingen deelneemen, noch er zelfs zitting hebben, totdat zy den grondwettelijken eed voor het in bediening treden moeten afleggen. Deselfde kennisgeving werd gezonden aan al degenen onder uwe achtbare medeleden, wier geloofsbrieven nog niet goedgekeurd syn.

Gelief, Mynheer de Senator, de betuiging myner hoogachting te aanvaarden .

De Griffier van den Senaat,
Abb.

Den Heer SPILLENBAECKERS,
Senator .

Ongeldigverklaring van de verkiezing van acht socialistische senatoren.
Archief Belgische Senaat,
Studie- en documentatiedossiers,
nr. 1120_20_10.

SÉNAT
DE
BELGIQUE
Bruxelles, le 18 décembre 1919

Monsieur le Sénateur,

J'ai l'honneur de vous faire savoir que M. le Président du Sénat a convoqué la Haute-Assemblée pour le mardi 23 de ce mois, à 2 heures .

Cette convocation n'a pas été adressée aux sénateurs dont la validation des pouvoirs a été suspendue, par décision de l'Assemblée, en date du 16 de ce mois.

Il est en effet de tradition constante que les députés dont la vérification des pouvoirs a été ajournée ou réservée ne peuvent participer aux travaux des assemblées parlementaires, ni même y siéger, jusqu'au jour où ils sont appelés à prêter le serment constitutionnel préalable à leur entrée en fonctions.

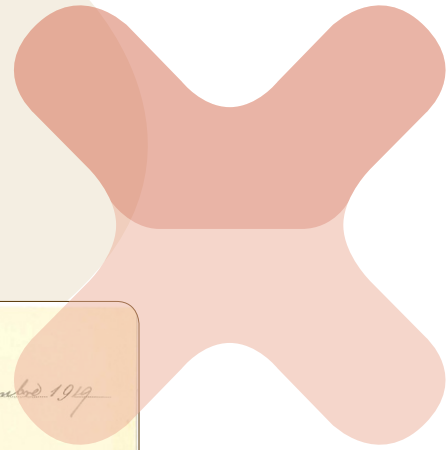
La même notification est adressée à tous ceux de vos honorables collègues dont les pouvoirs ne sont pas encore validés .

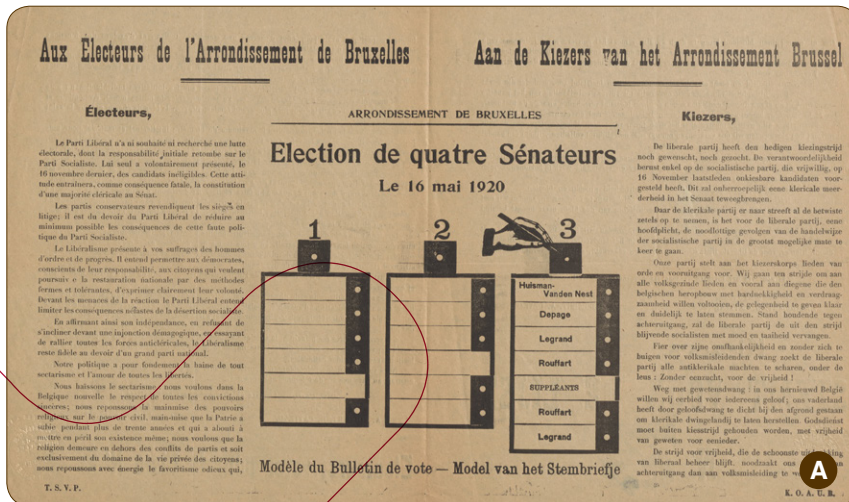
Veuillez agréer, Monsieur le Sénateur, l'assurance de ma haute considération .

Le Griffier du Sénat,
Abb.

A Monsieur
Sénateur .

De politieke toestand na de verkiezingen is gecompliceerd. Heeft de katholieke partij de volstrekte meerderheid in de Kamer verloren, in de Senaat weet ze zich te behouden dankzij de ongeldigverklaring van de verkiezing van acht socialistische senatoren. (...)

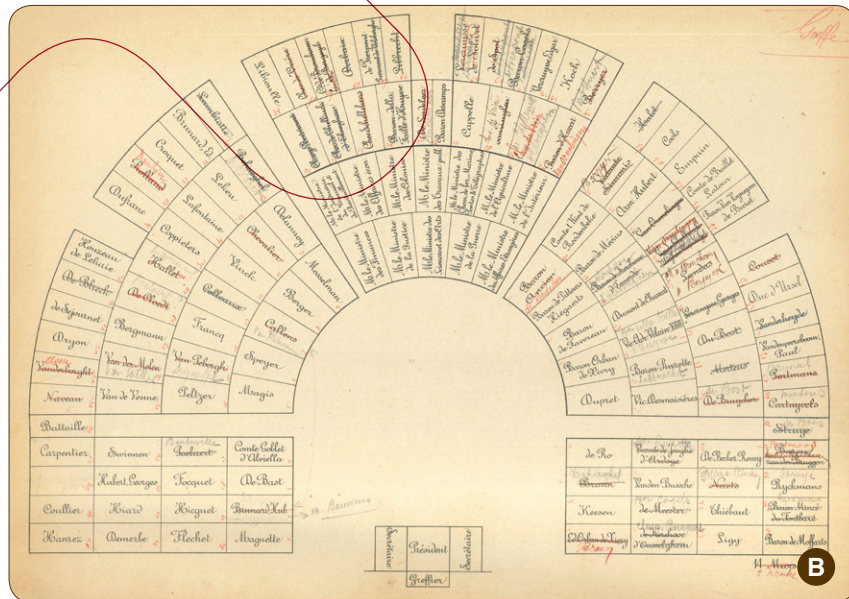

A. Aanvullende verkiezingen van mei 1920.
Archief Stad Brussel,
Fonds Fauconnier, 3, 1919.

Na de aanvullende verkiezingen van 16 mei 1920 behoudt de rechterzijde de volstrekte meerderheid.

De nieuwe samenstelling van de Senaat ziet er als volgt uit: 63 katholieken, 43 liberalen, 14 socialisten. (...)

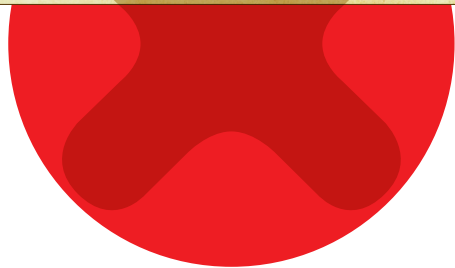
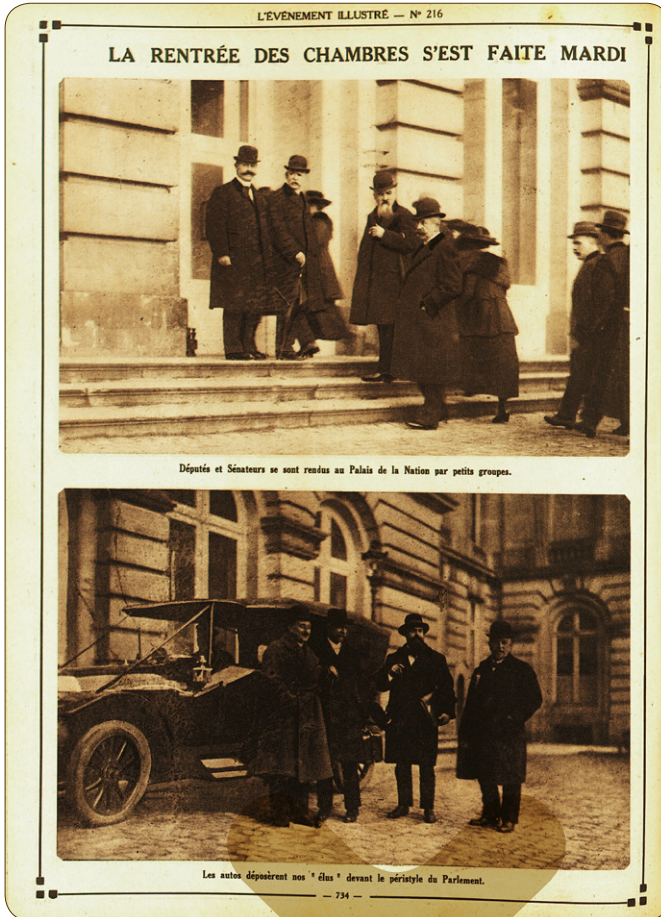

B. Zaalplan van de Senaat.
2 december 1919.
Archief Belgische Senaat,
Studie- en documentatiedossiers:
Register P (griffie), nr. 162.

De samenstelling van de Senaat blijft niet zonder gevolgen. Ook de aristocratische assemblee, die voor de oorlog een tweederangsrol speelde, heeft door deze verkiezingen met 'algemeen stemrecht' een nieuwe legitimiteit verworven. Hij bijt van zich af en komt in de zittingsperiode 1919-1921 voor enkele cruciale kwesties zelfs herhaaldelijk in conflict met de Kamer⁹.

9. Emmanuel Gerard,
De schaduw van het Interbellum, blz 71-73.

Maar als het parlement op 2 december 1919 opnieuw samenkomt, is de sfeer nog gemoedelijk.

L'Événement illustré.
n° 216, 13 décembre 1919, pp. 734-735.